

Mál nr. 111/2021**M og
V v/ ábyrgðartryggingar veitufyrirtækis.****Ágreiningur um bótaskyldu vegna rafmagnsleysis.****Gögn.**

Málskot, móttekið 18.3.2021, ásamt fylgigögnum og síðari athugasemdum, dags. 10.6.2021.
Bréf V, dags. 13.4.2021, ásamt fylgigögnum.

Málsatvik.

Samkvæmt málskoti og síðari athugasemdum M má ráða að M hafi orðið fyrir tjóni, m.a. á hráefni, af völdum rafmagnsleysis í verksmiðju M 5. ágúst 2020 vegna bilunar í tengivirki A á staðnum B.

Að beiðni A var tiltekin verkfræðistofa, D, fengin til að gera sérstaka skýrslu, svonefnda rötargreiningu, á orsökum rafmagnsleysisins. Í 2. kafla skýrslunnar er fjallað um atburðarásina. Þar kemur m.a. fram að kl. 9:23 að morgni 5. ágúst 2020 leysti aflrofi teinatengis út í tengivirkinu af ókunnum orsökum. Við þessa útleysingu varð rafmagnslaust í byggðarlögum í nágrenni A. Kl. 10:30 hafði ekki tekist að finna skýringu á útleysingunni. Var þá afráðið að færa spennu yfir á nýja tengingu sem unnið hafði verið að áður en atvikið varð. Þar sem aflrofi teinatengisins hafði þegar leyst út var ekki talin þörf á að framkvæma sum af fyrstu skrefum aðgerðarinnar og ekki var talin þörf á að uppfæra aðgerðarlista og framkvæmdalista vegna þessarar yfirfærslu. Mun yfirfærslan hafa hafist kl. 10:50 á því að aðgerðarstjóri fór yfir forsendur aðgerðar og allt væri klárt fyrir aðgerðina. Síðan segir svo í skýrslunni, orðrétt:

„Næsta skref samkvæmt aðgerðarlistanum var að opna skilrofa teinatengisins, það er að draga út rofavagn aflrofa teinatengisins til að fullrjúfa SP3. Aðgerðarstjórinn opnaði stýrimynd rofa og las upp KKS kóða hans. Þar sem réttur KKS kóði fyrir skilrofann er í aðgerðarlistanum er ljóst að aðgerðarstjórinn opnaði stýrimynd fyrir rangan skilrofa, það er skilrofa í teinunum, og las KKS kóða þess rofa úr stýrimyndinni... Rofastjórinn gerði athugasemd við kóðann nokkurn veginn á sama augnabliki og aðgerðarstjórinn gaf skipun um að opna skilrofann kl. 10:52... Rofastjórinn var staddur í rofasalnum fyrir framan næsta reit við teinatengisreitinn þegar hann áttaði sig á að rangur rofi einungis um 3 m frá honum... sá bjartan bjarma sem varð sífellt bjartari og svo varð sprenging. Hann missti andann og hneig niður í gólfid. Bjarminn stafaði af ljósboga sem myndaðist þegar annar teinaskilrofa 66 kV virkisins opnaðist með teininn undir spennu og álag að fara eftir teinunum, en slíkur rofi er ekki gerður til að opna undir álagi... Strax þegar teinaskilrofinn opnaðist bárust boð til stjórnstöðvar um að allir 66 kV rofar virkisins hefðu leyst út og einnig spennarnir á 132 kV og við það bættist straumleysi á... við það straumleysi sem fyrir var vegna þess að SP3 var úti. Til viðbótar leysti verksmiðjan hjá [M] út en kom fljótlega inn aftur. Aðgerðarstjórinn áttaði sig strax á að rangur rofi hefði verið tekinn út...“

Í 3. kafla skýrslu D, um það sem betur mátti fara, segir að atvikið hafi verið afleiðing raðar af atburðum: Í fyrsta lagi hafi áður ákveðinni aðgerð verið flýtt vegna útleysingar á SP3, í öðru lagi hafi rangur skilrofi verið opnaður í aðgerðinni, í fjórða lagi hafi millilæsingar skilrofans ekki verið virkar og í fjórða lagi hafi rofastjórinn staðið nálægt rofanum sem opnaðist. Enn fremur segir í þessum kafla skýrslunnar að ekkert hafi bent til annars en að aðgerðarlisti og framkvæmdalisti hafi verið réttir og ekki verði annað séð en að þeir hafi staðið fyrir sínu miðað við þær reglur sem giltu.

Í 4. kafla umræddrar skýrslu D er fjallað um tillögur til úrbóta og ábendingar. Þar kemur m.a. fram að passa þurfi upp á að starfsmaður sem hefur þurft að vinna meirihluta nætur fari ekki á vakt strax morguninn eftir. Enn fremur er lagt til að bætt verði inn í aðgerðarlista hverju sinni að bíða skuli staðfestingar rofastjóra á vali á rofa og einnig staðfestingar hans á að enginn sé á hættusvæði áður en rofi er hreyfður. Sömuleiðis verði bætt á framkvæmdalista að rofastjóri staðfesti að enginn sé á hættusvæðinu áður en rofi er hreyfður. Einnig er lagt til að millilæsingar allra 66 kV skilrofa verði yfirfarnar og í framhaldinu verði þær uppfærðar þannig að þær séu virkar við stýringu frá stjórnstöð og öðrum stjórnflötum eftir því sem ástæða þykir til. Millilæsingarnar verði svo prófaðar rækilega eftir að þeim hefur verið komið á.

Þá segir í 5. kafla skýrslunnar, lokaorðum, að meginorsök atburðarins hafi verið mannleg mistök þegar rangur skilrofi var opnaður. Óheppilegar aðstæður hafi leitt svo til þess að næstum varð slys á fólki. Viðbrögð eftir það hafi að langmestu leyti verið markviss og tekist vel þó svo að upplýsingagjöf hafi verið ábótavant og finnstilla hafi mátt nokkur atriði. Eftir aðgerðarstjóranum er haft að hann hafi verið svekktur yfir sínum dómgreindarbresti að hafa haldið áfram að vinna eftir að hafa unnið alla nóttina og

hann hafi greinilega ekki verið nógu vel fyrir kallaður. Hann væri hugsí yfir hvernig hann hafi gert umrædd mistök þar sem hann þekki þetta vel og kunni þetta allt.

M kveður samning milli sín og A vera í gildi um flutning og afhendingu rafmagns. M sé stórnotandi sem reiði sig á stöðugt rafmagn og ákvæði samningsins beri þess merki að rík áhersla sé lögð á afhendingaröryggi. Þannig sé m.a. í greinum samningsins fjallað um gæði eða öryggi þeirrar raforku sem A afhendir M, að skyldur M séu háðar því að staðið sé við afhendingu rafmagns eins og um hafi verið samið og að skylda A samkvæmt samningnum nái til afhendingar rafmagns öllum stundum og einu frávikin sem að þessu líta varði nauðsynlegar aðgerðir sem verði jafnframt ekki framkvæmdar nema að undangengnu samráði við M. Rafmagnsleysi það sem olli tjóni hjá M hafi orðið af völdum stórkostlegs gáleysi af hálfu A. Er í því efni einkum vísað til fyrrgreindrar skýrslu D þar sem fram hafi komið að hlaupið hafi verið yfir sum af fyrstu skrefum aðgerðarinnar og með því hafi álag á mannskap aukist. Þegar kom að því að opna skilrofa teinatengis hafi aðgerðarstjóri opnað ranga stýrimynd og lesið upp rangan kóða. Á þessu tímamarki hafi aðgerðarstjóra orðið á augljós og alvarleg mistök, einkum í ljósi þess að ekki var beðið staðfestingar rofastjóra á vali á rofa, eins og eigi að gera og ekki hafi verið tryggt samræmi milli yfirferðar öryggisráðstafana í aðgerðarlista og framkvæmdalista. Einnig hafi millilæsingar skilrofa ekki verið virkar. Enn fremur hafi aðgerðarstjóri í stjórnstöð unnið meirihluta nætur áður en hann fór á vakt umræddan morgun. Þá hafi A borið samkvæmt 79. gr. laga nr. 46/1980, um aðbúnað, hollustuhætti og öryggi á vinnustöðum, að tilkynna um atvikið til Vinnueftirlitsins og hafi svo ekki verið gert verði A að bera hallann af því að ekki hafi verið fenginn óvilhallur aðili til að varpa ljósi á atvik og tildrög. Hafi samkvæmt þessu uppbyggingu og frágangi kerfis A verið verulega ábótavant og hinu sama gegni um verkferla, stjórnun, skipulag og framkvæmd. Hafi háttsemi A eða starfsmanna þess sem að framangreindu lýtur á öllum stigum falið í sér stórkostlegt gáleysi sem hafi valdið M tjóni. Hefur M krafist bóta fyrir það tjón sem hann kveðst hafa orðið fyrir úr ábyrgðartryggingu A hjá M.

V hefur hafnað bótaskyldu m.a. með vísan til ákvæðis í sérstökum skilmálum um afhendingu rafmagns til stórnotenda, en samkvæmt því ákvæði sé bótaábyrgð A takmörkuð við tjón sem rakin verða til ásetningsverknaðar eða stórkostlegs gáleysis. Ekkert í gögnum málsins bendi til að rafmagnsleysið megi rekja til stórkostlegs gáleysis og af þeim sökum geti ekki komið til greiðslu bóta úr ábyrgðartryggingunni. Enn fremur taki ábyrgðartryggingin einungis til skaðabótaábyrgðar sem fellur á vátryggðan vegna líkamstjóns eða skemmda á munum, en engin gögn hafi komið fram sem sýna fram á að M hafi orðið fyrir kostnaði vegna líkams- eða munatjóns.

Álit.

Samkvæmt gr. 5.1 í skilmálum A um afhendingu rafmagns til stórnotenda, sem settir eru á grundvelli raforkulaga nr. 65/2003 með síðari breytingum og reglugerða settum á grundvelli laganna, skal hvor aðili um sig, að því er varðar skilmála þessa og viðkomandi flutningssamninga, aðeins bera ábyrgð á tjóni sem hann veldur hinum aðilanum af ásetningi eða stórkostlegu gáleysi. Af gögnum málsins verður ekki annað ráðið en að óumdeilt sé með aðilum að ábyrgð A gagnvart M fari eftir þessu skilmálaákvæði.

Eftir atvikið í tengivirki A 5. ágúst 2020 hlutaðist A til um að D yrði fengin til að gera framangreinda rötargreiningu á atvikinu. Af fyrirliggjandi skýrslu um greininguna má ráða að hún hafi fyrst og fremst tekið mið af þeirri heilsufarslegu hættu sem steðjaði að starfsmanni í tengivirkinu þegar ljósbogi myndaðist þar, en hún hafi ekki verið gerð beinlínis til að greina atvikið með tilliti til ágalla í tengivirkinu og verkferla hjá A með tilliti til afhendingaröryggis á raforku eða mögulegra úrbóta í því sambandi. Hefur skýrslan af þessum sökum takmarkað sönnunargildi hvað varðar þær bótakröfur sem M hefur uppi á hendur A samkvæmt málskotinu. Auk þess er í máli þessu fjallað um mjög flókin álitamál á sviði raforkudreifingar sem krefjast mikillar sérþekkingar við úrlausn þeirra. Sönnunarfærsla fyrir nefndinni tekur óhjákvæmilega mið af því.

Í rötargreiningu D kemur fram að ekki hafi verið þörf á að framkvæma sum af fyrstu skrefum fyrirhugaðrar aðgerðar við að færa spennu yfir á nýja tengingu þar sem aflrofi teinatengis hafði þegar leyst út. Af gögnum málsins verður ekki ráðið að nein saknæm háttsemi hafi falist í þessum þætti málsins.

Ekki er um það deilt að það var gáleysi af hálfu aðgerðarstjóra í stjórnstöð er hann opnaði ranga stýrimynd og las upp rangan kóða. Þá beið hann ekki eftir staðfestingu rofastjóra um að kóðinn væri réttur. Af gögnum málsins verður ekki ráðið að um það hafi verið fyrirmæli í skráðum verkferlum eða öðrum ferlum þegar atvikið varð að aðgerðarstjórinn skyldi bíða eftir staðfestingu rofastjóra að réttur kóði hafi verið lesinn upp. Á hinn bóginn var að því vikið í skýrslu D að meðal tillagna til úrbóta var að bætt skyldi inn í aðgerðarlista að bíða skuli staðfestingar rofastjóra á vali á rofa og einnig staðfestingar hans á að enginn sé á hættusvæði áður en rofi er hreyfður. Í ljósi þessa þykir ekki hafa

verið nægilega sýnt fram á að háttsemi aðgerðarstjórans umrætt sinn verði virt honum til stórkostlegs gáleysis.

Engin gögn liggja fyrir í málinu um skipulag vakta í stjórnstöð A, þ. á m. hvernig vaktafyrirkomulagi aðgerðarstjórans er að jafnaði háttað. Þótt aðgerðarstjórinn hafi verið á vakt um nóttina fyrir atvikið er ekkert í gögnum málsins sem gefur til kynna að hann hafi verið þreyttur eða illa fyrirkallaður þegar atvikið átti sér stað eða að það verði með öðrum hætti rakið til þess að hann hafi verið á vakt um nóttina. Verður samkvæmt þessu að telja ósannað að tjón M verði rakið til þess vaktafyrirkomulags sem aðgerðarstjórinn vann eftir eða að hann hafi verið á vakt nóttina fyrir atvikið.

Í gögnum málsins er ekki að finna neinar nákvæmar lýsingar á millilæsingum skilrofa og virkni þeirra. Eins og málið liggur fyrir verður að telja ósannað að tjón M megi rekja til þess að millilæsingar skilrofa hafi ekki virkað.

Í 79. gr. laga nr. 46/1980, um aðbúnað, hollustuhætti og öryggi á vinnustöðum, er mælt fyrir um það að atvinnurekandi skuli án ástæðulausrar tafar tilkynna til Vinnueftirlits ríkisins öll slys þar sem starfsmaður deyr eða verður óvinnufær í einn eða fleiri daga, auk þess dags sem slysið varð. Jafnframt skuli tilkynna Vinnueftirlitinu eigi síðar en innan sólarhrings um slys þar sem líkur eru á að starfsmaður hafi orðið fyrir langvinnu eða varanlegu heilsutjóni. Ekkert er um það í gögnum málsins að tilkynningarskylda hafi stofnast af hálfu A vegna umrædds atviks á grundvelli þessa lagaákvæðis. Hvað sem því líður þá geta möguleg vanhöld af hálfu A varðandi tilkynningu til Vinnueftirlitsins um slys á starfsmönnum ekki breytt þeirri stöðu að það sé M að sýna fram á að atvik hafi orðið með þeim hætti að A beri skaðabótaábyrgð á tjóni því sem M kveðst hafa orðið fyrir.

Í ljósi alls framangreinds verður að telja að einstök atvik í atburðarás þeirri sem leiddi til rafmagnsleysisins hjá M eða atvikin í heild verði ekki rakin til stórfellds gáleysis af hálfu starfsmanna A eða annarra atvika sem A getur borið ábyrgð á og verða virt fyrirtækinu til stórkostlegs gáleysis. Þá er í málinu heldur ekki að finna nein gögn sem sýna fram á að M hafi orðið fyrir tjóni sem fellur undir vátryggingu þá sem A hefur í gildi hjá V. Að þessu virtu verður ekki talið að M eigi rétt á bótum úr ábyrgðartryggingu A hjá V.

Niðurstaða.

M á ekki rétt á bótum úr ábyrgðartryggingu A hjá V.

Reykjavík, 5. ágúst 2021.

Þóra Hallgrímsdóttir lögfr.

Valgeir Pálsson lögm.

Jóhann T. Sigurðsson lögm.